

244
Szabadság
1956 JAN 3
Fővárosi
és Budapesti
m.

A NEGYEDIK CSEPELI HONFOGLALÁS

Aki Csepelt igazán ismerni akarja,
annak messziről kell elindulnia.

Árpád apánk — így szól a legenda — miután csatát nyert Zalán bolgár fejedelem felett, valami kies vidéket keresett magának és vitézeinek a hadviselés fáradalmait kipihenni. Talált is egy erdőben, vadban és kövér füvekben gazdag szigetet a szerzett országot átszelő nagy folyam ölében. Ide építette első lakát és a kedves helynek — lovászmestere után — a Csepel nevet adta. Később is szívesen mulatozott e tájon. Fia, Zoltán is itt született. A szeliden szép Csepel becses sziget maradt a honszerző halála után is. Királynék nászajándéka lett belőle, egészen a mohácsi vészig...

Robog a gyorsvasút és hirtelen megáll. Kora délután van, mégis alkonyodik már. A hosszú zöld kocsi ontják magukból az embereket, közeledik a műszakváltás ideje. Az izzó vas szaga megfűszerezi az egész környék levegőjét; felremegő éles kék fény a gyár körvonalait rajzolja sebtében az égre; dördülve csattan a nagykalapács; amott rőt lángok jelennek: *öntik az acélt!* Az RM éjjel-nappal folyó munkájának szikrázó, lobogó szívdobogása ez. Hallod mindenütt Csepelen, Budapest XXI. kerületében...

Ezer esztendő és azon felül több mint fél évszázad múlt el azóta, hogy az első honfoglalók megtelepedtek itt. Nyomukat hiába keressük, mert a szörnyűséges 1526-os esztendőben, a mohácsi vész után a törökök feldúlták a szigetet és romba döntötték legszebb ékességét: Csepel városát. Újra mélységes csend borult a tájra. Azután *Eszterházy* Istváné lett, majd *Savoyai* Jenő herceg vásárolta meg kerek 85 000 forintért. Ő terelgette a második honfoglalást: német földműveseket, vincelléreket, iparosokat telepítvén ide.

Amikor *Weiss Manfréd* és *Berthold* bátyja (konzervgyárosok és *Manlicher-töltények* tárjainak szállítói) egy napon áteveztek a Dunán és Csepel községének határában botjukkal megpiszkálták a földet, kimondván a végső szót: itt — akkor történt meg a harmadik honfoglalás, de ugyanakkor a negyedik honfoglalás bölcsője is dőcögve ringani kezdett. 1892-öt írtak, amikor megalakult a csepeli tölténygyár. Különböző gyalogsági és tüzérségi lövedéktípusokat gyártott a két *Weiss-testvér*, Európa-szerte híres volt a csepeli tábori-sütökemence, mozgókonyha, rajkályha.

A *Weiss-fivérek* kitűnő szimatú üzletemberek voltak. Lázás ütemben fejlesztették az üzemet, egyre jobban táguló erszényük érzékeny barométere óriási nyereséggel kecsegtető vihart jelzett. És amikor kitört az első világháború, a *Weiss Manfréd-gyár* 30 000 munkása

naponta 3 millió gyalogsági töltényt, 20 000 élesre szerelt tüzérségi lövedéket, 80 harminc és feles mozsárágyú-gránátot, konzerveket, csajkákat és egyéb hadiszerszámokat gyártott *Weiss Manfréd* ekkor már hűsz esztendeje magyar nemes volt, a »csepeli« előnévvel, most lett a főrendiház tagja és 1918-ban báró.

A sors különös játéka, hogy amikor báró csepeli *Weiss Manfréd* főrend, a Gyáriparosok Országos Szövetségének egyik alapítója és alnöke kilehelte immáron nemes lelkét, és földi maradványait fényes pompával a családi sírboltba helyezték, ugyanakkor érkezett szegényes motyójával, népes családjával *Csepelre Glovotz Károly*, *Jánosnak*, a negyedik honfoglalás egyik katonájának apja.

Borsodnádásdról jött az ónozó mester, el kellett onnan költöznie, mert az egykori vöröskatonát nem tűrték a lemezgyárban. Feleségével, öt gyerekeivel egy kis sufniban húzta meg magát. A gépkénőcs-mécses gúnyolódva, himbálózó vérszegény lángja sötét árnyékokat táncoltatott a gondbaborult arcokon. Mi lesz holnap?

— Így kezdődött csepeli életünk 1922-ben — mondja *Glovotz János*.

Rubínpiros újbort töltöget a poharakba.

Koccintunk és kedvtelve kóstolgatjuk szülő zamatját babusgató zsendülő ízét. A lehúzott redőny résein, a zárt ablaktáblákon keresztül hangjával, szagával, fényeivel üzen a közeli gyár. Kényelmes karosszékekben üldögélünk, körülöttünk a heverőn, a székeken figyelmes szemmel hallgat a család: a sötétkék, fehérbáros pongyolás asszony; a komoly szőke nagyfiú, *Jankó*; a középső *Eva-lány*, és a kicsike, *Tibi*. Kis asztalkán világvevő szuperrádió, mellette villanygramofon. A másik sarokban izléses állványon egy kisebb és nagyobb akvárium, szép és izgatott aranyhalakkal. A falon képek, a padlón szőnyeg. A jó meleg is a gyár üzenete, onnan jön a gőz a központi fűtés kanzájába.

Csepelről, erről a kamaszosan különös fővárosi kerületről beszélgetünk. Megérteni csak úgy lehet meglepő furcsaságait; földszintes há-

zainak hosszú sorát és közöttük váratlanul felnyurguló magas, modern palotáit; a gigantikus üzem szomszédságában a falura emlékeztető közvetlen utcákat; a villámgyorsan csattogó gyorsvasutat, szép üzleteket és félhomályos kapualjakat, ha egyik szemünkkel a múltba nézünk.

Furcsa falu volt Csepel. Apró házainak legtöbbjében munkások laktak. A templom körül emelkedtek a falu urainak kőépületei, kocsmárosok, hentesek, szódavízgyárosok, kordélyosok, kezükben volt a község-háza. Az egyetlen emeletes épület, a gyár kapujával szemközt idétlenkedő bordélyház volt.

És a faluban az ország legnagyobb gyára, amely tízezrevel szívta be és lökte ki magából a munkásokat egy-egy műszakváltás idején. A gyár korma, az országút pora, a nyitott lefolyók bűze, gépdübbörgés és libagágogás, jegyző, csendőrök és el nem fogyó röpcédulák, mindez mögött a burkait recsegeve, ropogva szétfeszítő erő: az el nem pusztítható kommunista párt, a *Vörös Csepel*.

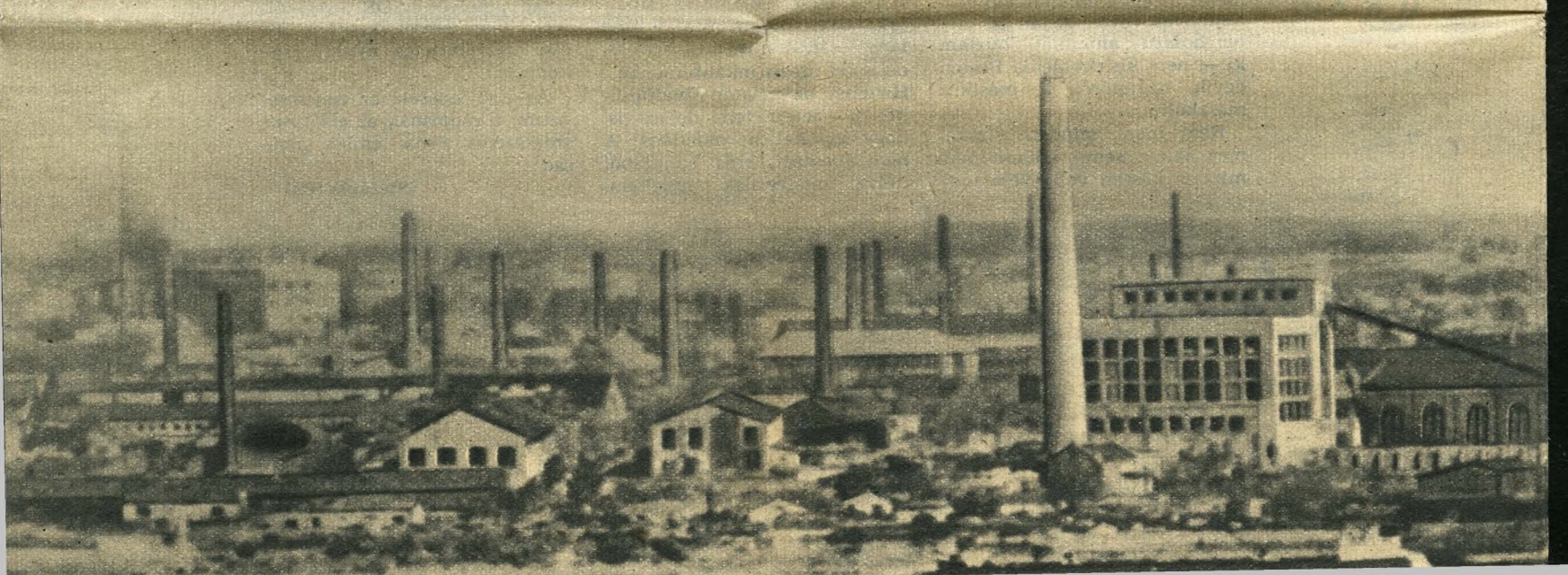
Ilyen volt a falu. Békésnek látszó viskóiban nőttek, növekedtek az utolsó honfoglalók. Amikor Hitlerék és nyilasok kiadták a parancsot, hogy a falut ki kell üríteni, kicsapott a láng. Milyen egyszerűen és természetesen történt, mint ahogyan áprilusra május következik.

— Kimentünk, mi asszonyok a kapu elé — meséli *Glovotzné* — és kérdeztük egymást: »Ti mentek?« Mondogattuk, hogy nem. Aztán megindultunk a község-háza felé és mire odaértünk, már sokan voltak. Jöttek a férfiak, akik eddig padláson, pincében bujdokoltak. A többi már tudják. Nem mentünk el, nem raktuk holmijainkat az előre odakészített vagonokba, amelyekre ezt a felírást festették: »A magyar nép ajándéka a német népnek.«

Ez a Csepel tehát nem pusztult el, nem halt ki, mint négyszázévvvel ezelőtti őse. Megvédték a munkások és a munkásasszonyok. 1945. január 8-án érkeztek a felszabadítók *Glovotz János* másnap ott állt a csögyárban és dolgozott. És mint új, a negyedik honfoglalás egyik

Glovotz János Arany-költeményeket olvas fel Évinek és Tibinek

GLALÁS

harcosa, nemcsak köszörűsként, hanem mint az új, szabad sajtó terjesztője és propagandistája, pártmunkás.

Mindennek tizenegy esztendeje már.

[De milyen most Csepel.] a XXI. budapesti kerület? Erre a kérdésre keresem én is a feleletet a munkáslakásokban, a szép Tanácsháza téren ténferegve, a falu-város Völgy utcában, fényes kirakatokon és harmatos ablakokon bekukkantva. Annak idején, amikor megszületett a határozat, a szabatos szöveg alá kanyarították az illetékes nevet, a pecsét ráütetett, kihirdtetett — abban a pillanatban Csepel a főváros egyik része lett. Lett? Újra a kérdőjel, ami választ követel. Valóban, az egyébként fontos adminisztratív intézkedésen túl, *mi teszi igazán Budapestté a tegnapi falut?*

Ideírom szép sorjában a csepeli emberek véleményét.

— A gyorsvasút, amely tízpernyi közelségbe hozta Csepelt a város közepéhez — ez a Glovotz-család szavazata.

— A sok szép modern ház, a gimnázium, az SZTK-rendelő, a csatornázás és az aszfalt — így vélekedtek az asszonyok az RM bejárata előtt.

Egy szatirikus hajlamú ember hozzátette:

— A KIK. A többi úgyis tudja...

[Ahány ember,] annyiféle válasz és mindegyikben van igazság. Egyben hasonlít minden felelet, hogy az első pont után következő új mondatban már a *kívánságok* kezdődnek. Mozi kellene még. Állandó színház. Glovotz János bezáratná az összes italboltokat, már mint ezeket a talponállókat és késdobálókat, s helyükbe nyitná fölös számmal kellemes, barátságos vendéglőket, ahol szépen terített asztal, kellemes zene és jó bor várja a csepeli népet. Sok parkot, játszóteret a gyerekeknek. És amit még én szeretnék hozzátenni: olyan alkotást, amely megadja ennek a kerületnek a *rangját, világvárosi jellegét.*

Kívánságokból sohasem fogytunk volna ki, de kifogyott a zöld üveg kedves, piros tartalma. Szedelőzködtem és elbúcsúztam Glovotz-tól, csepeli felfedező utam támaszpontjától. Egy ideig ott ácsorogtam a Tanácsháza téren, a gyorsvasútra várva. Akkor villantott lángszemével haragosan rám a Gyár. »Hát én? — kérdezte sértődötten. — Én miért nem szerepelek első helyen a kívánságlistán?«

A válasszal akkor adós maradtam. Úgyis megtudja, hogy csakis ezek, a még szebbre és még jobbra törekvő emberek által lehet még nagyobb.

Hajduska István

A csepeli gyorsvasút, háttérben az új Tanácsháza

A Tanácsház téri új lakóházak

